

Kodukeemia

Kuidas valida ohutumaid kodukeemia tooteid?

"Balti riikide infokampaania ohtlikest ainetest"
Projekt Nr. LIFE10 INF/EE/108 - BaltInfoHaz

MÕTLE MIDA TARBI

VALI VÄHEM OHTLIKKE AINEID SISALDAVAID TOOTEID

Milles seisneb probleem?

Paljud puhastustoodetes sisalduvad kemikaalid on söövitava toimega, võivad ärritada nahka ja hingamisteid ning põhjustada allergiaid. Mürgistuskeskuste andmetel on enamik juhtumitest, kus inimesed on kokku puutunud ohtlike kemikaalidega või saanud mürgistuse, seotud puhastustoodetega. Ägeda mürgistuse juhtumid puudutavad sageli alla kuueaastaseid lapsi, kes on neid kogemata alla neelanud või ümber ajanud.

Paljud teadlased on hakanud nüüd muretsema selle pärast, et pikaajaline kokkupuude erinevate kemikaalide väikeste koguste kokteiliga – nagu näiteks need, mida puhastusvahendid jätavad toaõhku või kodutolmu – võib seada ohtu meie tervise. Tavaliselt kontrollitakse kemikaali mõju inimese tervisele ühe kemikaali kaupa. Kuid tegelikkuses puutume me iga päev kokku mitmete kemikaalidega. Riski saab vähendada, valides ohutumaid tooteid. Enamiku kodustest puhastustöödest saab kergesti tehtud igapäevaste ja tavaliste, vähem mürgiste ning odavate ainetega nagu söögisooda, pesusooda, äädikas, sool, sidrunimahla, taimeõli, seep ja booraks. Ning üha rohkem tootjaid pakub ka ohutumaid puhastustooteid.

Miks on lapsed eriti ohustatud?

Lapsed tutvuvad maailmaga käte abil ja suu kaudu. Nad roomavad ja mängivad põrandal ning on toksiliste kemikaalidega kokkupuute suhtes märksa tundlikumad kui täiskasvanud. Nende immuunsüsteem ja närvisüsteem alles arenevad ning organismi süsteemid märkidest väbanemiseks ei funktsioneerigi veel täielikult. Peale selle on väikelapse nahk täiskasvanu omast oluliselt õhem ning naha kaitsefunktsioon ei ole täielikult välja arenenud. Seetõttu imenduvad kemikaalid laste organismi kiiremini ja kaovad nende organismist aeglasemalt ning nende elunditel ja immuunsüsteemil on keemilise toime vastu vähem kaitsemehhanisme. Eriti vastuvõtlikud on lapsed hormoonsüsteemi kahjustajatele, kuna need häirivad keha üldist arengut.

Kas on olemas seadused, mis meid kaitsevad?

Puhastustooteid reguleerib Euroopa Liidus määrus detergientide kohta, direktiiv üldise tooteohutuse kohta, biotsiidimäärus ning kemikaale ja nende ohutut kasutamist reguleeriv määrus (REACH). Teatud kogusest alates peavad mõned ainegrupid, mida kasutatakse säilitusaine, lõhnaaine või pindaktiivse aine, olema pakendil märgitud. Oluline on meeles pidada, et ehkki mõnede ainete kasutamist on piiratud, võib neid puhastustoodetes väga väikestes kontsentratsioonides siiski leiduda.

Mida Teie teha saate?

Te saate otsustada, mida osta ning luua seega nõudlus ohutumate toodete järele ning lõpptulemusena mõjutada seda, mida poodides pakutakse. Kui teate, millised ained on probleemsed, siis oskate seda infot siltidelt otsida. Võite küsida tootjatelt või müüjatelt nende toodetes olevate väga ohtlike ainete kohta ning osta neid tooteid, milles ei ole ohtlike aineid.

Vältige tooteid, millel on need sümbolid:

Mürgine

Kahjulik, ärritav

Söövitav

Keskkonnaohtlik

Võimalusel valige ökomärgisega tooteid. Märgised, mida võite usaldada, on näiteks Prantsusmaa ECOCERT, Itaalia ICEA, Euroopa Liidu ökomärgis - ELi Lilleke või Põhja-maade Luik.

Looge oma kodus ohtlikest ainetest vaba elukeskkond – nii kaitsete enda tervist ja vähendate keskkonnale langevat koormust. Rohkem infot saate meie projekti kodulehelt.

Üldotstarbelised puhastusvahendid

On olemas lai valik üldotstarbelisi puhastusvahendeid. Need võivad sisaldada tugevalt ärritavaid aineid nagu ammoniaaki, mis võib põhjustada ka neeru- ja maksakahjustusi, kloori, mida tuntakse ka valgendi nime all või formaldehüüdi, millel on vähki tekitav toime. Väga sageli sisaldavad need näiteks säilitusaineid, aroomiaineid ja värvaineid, sealhulgas hormoonsüsteemi kahjustavaid kemikaale ning kemikaale, mis kutsuvad esile naha ülitundlikkust ja hingamishäireid.

Enamikeks puhastustöödeks sobivad lihtsad üldotstarbelised seebipõhised puhastusained. See on odavam, kodus on vaja hoida ja kasutada vähem erinevaid tooteid ning toaõhu keemiline saastatus on märksa väiksem.

Õhuvärskendi

Halbade lõhnade varjamiseks kasutavad inimesed vannitoas kuivatatud lavendlisegusid, elutoas lõhnaküünlaid, sigaretisuitsu ja toiduvalmistamise lõhnade jaoks „meretuule” lõhnaga spreid või lõhnaemaldit. Selle asemel, et meie heaolu suurendada, võivad need „õhuvärskendid” sisaldada kemikaale, millel arvatakse olevat kantserogeenne mõju või mis võivad põhjustada allergiaid ja mõjuda halvasti hingamisteedele.

Hea nõu

- Vältige akende, grillide, hõbeda või ahjude puhastamiseks mõeldud spetsiaalseid vahendeid, kuna need võivad sisaldada suures koguses mürgiseid kemikaale.
- Ärge kasutage klooripõhiseid puhastusaineid, kuna need moodustavad ammoniaagi või äädikaga segunedes mürgiseid klooriaure.
- Jälgige, et puhastamise ajal oleks kodus piisav ventilatsioon.

Hea nõu

- Avage aknad! Laske halb õhk välja. Värske õhk on parem kui mis tahes kunstlik toode.
- Vältige õhuvärskendajate kasutamist lastetoas!

Pesupesemine

Pesupesemisvahendid võivad sisaldada pleegitusaineid, sünteetilisi valgendeid, ülitundlikkust põhjustavaid lõhnaaineid ja pindaktiivseid aineid. Pesuaine jäägid rõivastes ja voodipesus võivad põhjustada nahaärritust ning lõhnaained kutsuda esile allergilise reaktsiooni.

Nõudepesu

Kas pesta nõusid käsitsi või nõudepesumasinas? Nõudepesumasin annab enamasti parema tulemuse lühema aja ja väiksema veekuluga. Nõudepesumasinale mõeldud pesuained sisaldavad sageli keskkonnale kahjulikke fosfaate ja ülitundlikkust tekitavaid aineid. Käsitsipesuks mõeldud nõudepesuvahendid on üldiselt nahale vähem kahjulikud.

Hea nõu

- Vältige pesupehmentajaid, plekieemaldeid, desinfitseerivaid pesulisandeid ja eelpesuaineid.
- Proovige alternatiivseid mitteohtlikke pesuaineid: sooda + äädikas, pesupähklid, seebihelbed, sapiseep.

Hea nõu

- Kui pesete nõusid käsitsi, ärge kasutage voolavat vett, leotage kinnikõrbenud jäägid esmalt lahti.
- Kuumimiseks proovige kasutada soodat või soola, rasva eemaldamiseks lahustage sooda vees ning lisage mõni tilk sidrunimahla.
- Nõudepesumasinas pestes: lihtsad pesutabletid ja eraldi loputusvahend ja nõudepesumasina sool on paremad kui kolm-ühes-tooted.

Vann ja WC

Paljud tualetipoti puhastusvahendid on sageli väga söövitavad ning moodustavad veega kokkupuutel mürgiseid gaase. Need sisaldavad näiteks vesinikkloriidhapet, mille aurud võivad põhjustada kõha ja hingamisraskusi ning kemikaale, mis ärritavad tõsiselt silmi, nahka ja hingamisteid ning võivad moodustada kantserogeenseid klooriaure.

Põrand, vaip, mööbel

Põranda, vaiba ja mööbli puhastusvahendid võivad sisaldada arvatavaid kantserogeene, neurotoksilisi lahusteid, säilitusaineid ja hormoonsüsteemi kahjustavaid aineid, samuti ülitundlikkust tekitavaid lõhnaaineid.

Hea nõu

- Sadestise vältimiseks puhastage tualetipotti regulaarselt harjaga.
- Ärge kasutage desinfitseerivaid ega antibakteriaalseid tooteid, kuna need pole vajalikud. Kasutage biolagunevaid puhastusaineid, mis on valmistatud looduslikest ainetest.
- Tualetikuulid ja lõhnastatud geelid ei ole vajalikud ning sisaldavad aineid, mis võivad põhjustada kontaktallergiat.
- Vältige spreisid. Pihustatud tilgakesi võib kergesti sisse hingata ning need ärritavad kopsu.

Hea nõu

- Selliste põrandakatete nagu linoleum, plastplaadid, looduslik kivi ning plastist ja pinnakattega puitmööbli puhastamiseks kasutage vett, väga määrdunud kohtade puhastamiseks õrnatoimelist üldpuhastusvahendit.
- Kappide, laudade ja muu puitmööbli puhastamiseks piisab niiskest lapist.
- Õlitatud ja vahatatud puitpindadel kasutage linaõli või mesilasvaha.
- Eemaldage plekid vaibalt ja pehmelt mööblilt veega, tugevate plekkide korral kasutage äädika ja lahja seebivee segu.
- Mööbliriidelt saab plekid kergesti eemaldada sapiseebist segatud puhastusvahendiga.

Üldised soovitused

- Lugege läbi tootesildid ja uurige, kas tootesildil märgitud kemikaalid on ohtlikud.
- Vältige lõhnaainetega tooteid. Lõhnaained on sageli ohtlikud ning ei anna puhastusomadustele midagi juurde; vastupidi – sageli kasutatakse neid üksnes halva lõhna varjamiseks, mida põhjustab ebapiisav puhastus. Enamlevinud lõhnaained, mida peaks vältima: linalool, limoneen, amüültsinnamaal, heksüültsinnamaldehyd.
- Vältige desinfitseerimisvahendeid ja tooteid, mis on väidetavalt antibakteriaalse toimega. Kahjulike bakterite hävitamiseks piisab tavapärasest puhastamisest. Peale selle võivad antibakteriaalseid ja antimikroobseid aineid sisaldavad tooted tappa ka kasulikke baktereid ning soodustada antibiootikumidele resistentsete bakterite tekkimist.
- Ärge usaldage tootjate „roheväiteid”. Tutvuge tootja tausta ning firmapoliitikaga ja tehke ise kaalutletud otsus, või siis kasutage tooteid, mille ohutus on tõendatud ja millele on antud ökomärgis.
- Igapäevaseks puhastamiseks saab kasutada soodat, äädikat, sidrunimahla, soola.
- Puhastusvahendid ei saa olla 100% keskkonnasäästlikud. Seetõttu kasutage neid nii vähe kui võimalik ja jälgige kogust, eriti kontsentratsioonide puhul.
- Tagage ohutus: mürgistuse vältimiseks hoidke puhastusvahendeid lastele kättesaamatus kohas. Ärge valage puhastusvahendeid mõnda teise pudelisse (kus tavaliselt hoitakse toitu või jooki).

Üldpuhastusvahend	Pesupesemine	Nõudepesu	Vann ja WC	Põrand, mööbel	Õhuvärskendi	Otstarve	Ohtlikud kemikaalid	Võimalik mõju tervisele
x	x	x		x		Desinfitseerimisvahendid, säilitusained	Formaldehüüdid ja formaldehüüdi vabastavad ained* (nt bensüülhemiformaal, 2-bromo-2-nitropropan-1,3-diool, 5-bromo-nitro-1,3-dioksaan, diasolidinüül urea, imidasolidinüül urea, kvaternium-15, DMDM-hüdatoiin)	Ärritab limaskesti ja nahka, võib põhjustada ülitundlikkust, kantserogeenne (ninakaudne).
x			x	x			Triklasaan	Võib põhjustada allergiaid ja bakteriaalset resistentsust, kahjustab hormoonsüsteemi, väga mürgine veorganismidele.
x			x		x	Lahustid	Tetrakloroetüleen (perkloroetüleen)	Arvatav kantserogeen, ärritab nahka, kahjulik keskkonnale.
x				x			2-metoksüetanool, 2-etoksüetanool	Pärsib viljakust, kahjulik sissehingamisel, allaneelamisel ja nahaga kokkupuutel, samuti kahjulik lootele.
	x						2-etoksüetüülatsetaat	Pärsib viljakust, kahjulik sissehingamisel, allaneelamisel ja nahaga kokkupuutel, samuti kahjulik lootele.
x	x		x		x	Lõhnaained	Nitromuskused, polütsükliilised muskused	Allergiaoht, ärritavad nahka, kogunevad keskkonda, organismi ja rinnapiima, mõni võib kahjustada hormoonsüsteemi.
x	x	x				Pindaktiivsed ained	Oktametiüülsüklotetrasiloksaan	Kahjustavad hormoonsüsteemi ja viljakust.
x	x		x	x			Naatriumkloraat	Väga mürgine allaneelamisel, kahjustab keskkonda.

** Maksimaalne lubatud formaldehüüdi sisaldus valmistoodetes on 0,2%, ning mistahes toode, milles sisaldus ületab 0,05%, peab sisaldama hoiatust, et toode sisaldab formaldehüüdi

Kodukeemia

Samast sarjast tarbija infoteatmik saadaval ka kosmeetika, beebikosmeetika, mänguasjade, kodu renoveerimise ja hormoonsüsteemi kahjustavate kemikaalide kohta.

www.thinkbefore.eu

Infoteatmik on kohandatud "Euroopa Naised Ühise Tuleviku Eest" (WECF) juhendist nende nõusolekul. Autoriõigus © MTÜ Balti Keskkonnafoorum Eesti 2013

See infoteatmik on koostatud ja trükitud projekti "Balti riikide infokampaania ohtlikest ainetest" (BaltInfoHaz) raames, mida rahastab Euroopa Ühenduse LIFE+ programm /Projekt Nr. LIFE10 INF/EE/108/. Teatmiku sisu eest vastutab täielikult Balti Keskkonnafoorum ja see ei esinda mingil moel Euroopa Liidu seisukohti.

MÕTLE MIDA TARBID

VALI VÄHEM OHTLIKKE AINEID SISALDAVAID TOOTEID